

Використана література:

1. Богоявленская Д. Б. Пути к творчеству. – М. : Знание, 1981. – 96 с.
2. Богоявленская Д. Б. “Субъект деятельности” в проблематике творчества // Вопросы психологии. – 1999. – № 2. – С. 35-41. компетентнісного підходу в українській освіті /О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики [Під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : “К.І.С.”, 2004. – С. 64-70.
3. Прусак В. Ф. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України : дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04 / Володимир Федорович Прусак– Вінниця, 2006. – 228 с.
4. Сисоева С. О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С. О. Сисоева // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць ; у 2 ч. / [за редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало]. – К. : Друкарня НТУ “ХПІ”, 2001. – Ч. 1. – С. 45-54.

БОВСУНИВСКИЙ В. М. Художественная культура и одаренность учителя технологий.

В статье рассмотрено проблему подготовки учителя технологий к формированию в учениках основ материально-художественной культуры. Сформулировано сущность понятия “художественная культура”. Сформулировано положение про интеграцию содержания художественной культуры и дизайна.

Ключевые слова: материально-художественная культура, дизайн, одаренность.

BOVSUNIVSKIY V. M. Artistic culture and gift of teacher of technologies.

The paper considered the breakdown of teacher training technology to the formation of a pupils basis of material-artistic culture. Formulated the essence of the concept of “artistic culture”. Articulated position about the integration of the content of art culture and design.

Keywords: materially-artistic, alno-art culture, design, endowment.

УДК 378.1

Богославец Л. П.

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

Стаття присвячена актуальній проблемі впровадження компетентнісного підходу в систему професійної освіти України. У статті проаналізовано поняття компетентність і компетенція та описана їх роль у формуванні майбутніх інженерів-педагогів.

Ключові слова: професійна компетентність, компетентнісний підхід, майбутні інженери-педагоги, компетенція.

В умовах науково-технологічної революції життєвий цикл сучасних технологій стає меншим, ніж термін професійної діяльності фахівця. За цих умов домінуючим в освіті стає формування здатності фахівця на основі відповідної фундаментальної освіти перебудовувати систему власної професійної діяльності з урахуванням соціально значущих цілей та нормативних обмежень – тобто формування особистісних характеристик майбутнього фахівця. Якщо визначити за головну мету діяльності системи

вищої освіти підготовку такого фахівця, то процес навчання доцільно організувати таким чином, щоб забезпечувався всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця. Засобом формування особистості при цьому стають освітні технології, продуктом діяльності – особистість випускника вищого навчального закладу, який має бути компетентним не лише в професійній галузі, але й мати активну життєву позицію, високий рівень громадянської свідомості, бути компетентним при вирішенні будь-яких завдань, які ставить перед ним життя.

Аналіз досліджень з проблеми компетентнісного підходу [1, 3, 4, 5, 6, 7] показав, що його позиції стають все більш стійкими в освіті. На думку багатьох вчених, компетентнісний підхід є способом досягнення нової якості освіти. Він визначає напрям зміни навчального процесу та його пріоритетність. Характерною рисою цього підходу є сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбір його змісту, організації навчального процесу і оцінки навчальних результатів.

Застосування компетентнісного підходу до підготовки майбутнього інженера-педагога повинне привести до формування нової системи діагностичних засобів із переходом від оцінки знань до оцінки компетенцій і визначення рівня компетентності в цілому. Таким чином, результати формування системи компетенцій є одним із ключових моментів оцінки якості знань. Мова йде про вдосконалення освітніх технологій на основі постійної взаємодії викладача зі студентом. Результати освіти – це очікувані й вимірювані конкретні досягнення студентів (випускників), які визначають, що здатний робити студент (випускник) по завершенні всієї або частини освітньої програми.

У системі професійної освіти компетентнісний підхід спирається на такі поняття, як “компетенція” і “компетентність”. З приводу їх інтерпретації на сьогоднішній день немає єдиної точки зору ні в Україні, ні в Росії, ні в інших країнах Європи.

Однак аналіз запропонованих у словниках і науково-методичній літературі його тлумачення дозволяє помітити відсутність суттєвих розбіжностей і деяких спільностей у змісті категорій.

Наприклад, ряд словників (Советский энциклопедический словарь, 1989; Словник української мови, в 11 т., 1973; Великий тлумачний словник української мови, 2001; Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах, 2000) визначають два напрямки змісту понять: знання людини в певній галузі, сфері життя або якісь повноваження, повноправність. Нас буде цікавити перший напрям, представлення якого останнім часом значно розширено рядом дослідників цієї проблеми. Так, в основі компетентності провідні науковці вбачають наявність у людини необхідних знань, професіоналізму, високі моральні якості, уміння діяти адекватно у відповідних ситуаціях, використовуючи свої знання, беручи на себе відповідальність за певну діяльність [1, 2]. Розглядаючи це ж поняття,

І. Єрмакова вказує, що компетентність розвиває в особистості безліч ключових вмінь. Серед них: уміння вирішувати різноманітні життєві задачі, отримувати і критично аналізувати інформацію, приймати рішення, оцінювати соціальні наслідки дій, працювати в колективі, в соціумі, розробляти і виконувати контракти, включатись в проекти, використовувати найновіші інформаційні технології, проявляти стійкість перед труднощами, знаходити нові рішення [2]. Аналізуючи вище написане, можна зробити висновок, що більшість дослідників трактують компетентність як високу ступінь готовності до певної діяльності.

Найбільш уживане [4] "...поняття компетенцій включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної галузі, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті)". Поняття "компетенція" включає не тільки когнітивну й операційно-технологічну складові, але й мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову сторони (результати освіти, знання, уміння, систему ціннісних орієнтацій). У формуванні компетенції вирішальну роль відіграє не тільки зміст освіти, але також і освітнє середовище вищих навчальних закладів, організація освітнього процесу, освітні технології, включаючи самостійну роботу студентів тощо. Треба підкреслити узагальнений, інтегральний характер поняття "компетенція" стосовно понять "знання", "уміння", "навички".

У сучасних умовах для випускників вищих навчальних закладів особливо важливим має бути розуміння соціального значення своєї професії й, відповідно, розуміння свого місця в системі соціальних відносин, а також здатність до критичної оцінки свого життєвого та професійного досвіду, свідомого вибору шляхів і методів удосконалення своїх особистих і професійних якостей.

Існує безліч класифікацій компетентності, в одній з яких виділяють такі види: автопсихологічна, психологічна, соціально-психологічна, соціальна, громадянська, інформаційна, рефлексивна, професійна та ін. У різній мірі сучасному інженеру-педагогу бажано бути компетентним у більшості вказаних напрямів, однак професійна сфера безумовно вимагає розвитку саме професійної складової компетентності. Вона, у свою чергу, ділиться на такі види:

– спеціальна компетентність передбачає вміння виконувати професійну діяльність на достатньо високому рівні; здатність проектувати свій подальший розвиток;

– соціальна компетентність – володіння загальною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співпрацею, прийомами професійного спілкування, соціальної відповідальності за результати професійної діяльності;

– особистісна компетентність – вміння використовувати прийоми

особистісного самовираження і саморозвитку засобами протистояння професіональним деформаціям особистості;

– індивідуальна компетентність – володіння прийомами самореалізації і розвитку індивідуальності в рамках професії, готовність до професійного росту, уміння організувати роботу без перевантажень [3].

Таким чином, розвиток професійної компетентності передбачає розвиток відповідних її складових, який повинен здійснюватись безперервно.

До числа найбільш розповсюджених точок зору на відношення цих понять можна віднести наступні. Компетенція – це здатність використання знань, вмінь, навичок і особистих якостей для успішної діяльності в різноманітних проблемних професійних ситуаціях. Компетентність – це рівень володіння сукупністю компетенцій, ступінь готовності до застосування компетенцій у професійній діяльності [7].

Для вищої професійної школи, враховуючи сучасні тенденції в розвитку освіти, якість результатів навчання прийнято оцінювати на сьогодні з позиції сформованості професійної компетентності, яка є особистісною характеристикою і проявляється в діяльності. Професійна компетентність випускника – це ціль і основний результат його професійної підготовки, що визначає його конкурентоспроможність на ринку праці. Професійна компетентність інженера-педагога, в свою чергу, визначає можливість його активного включення в існуючий навчальний і соціальний простір, його професіональну і соціальну адаптацію. У зв'язку з цим, рівень сформованості професійної компетентності у випускника визначає успішність професійної підготовки спеціалістів.

Дослідники, які вивчали природу професійної компетентності, звертають увагу на її багатосторонній, різноплановий і системний характер. Різноманіття існуючих поглядів на рахунок суттєвості змісту професійної компетентності педагога обумовлює відмінності у визначенні її структури. Найчастіше в якості елементів структури професійної компетентності як інтегративної якості особистості спеціаліста виділяють такі компоненти: когнітивний, діяльнісний, операційно-технологічний, особистісний, ціннісно-мотиваційний, рефлексивний.

Розглядаючи структуру професійної компетентності інженера-педагога можна стверджувати, що вона складається з конкретних компетентностей: соціально-психолого-педагогічної, дидактичної, спеціальної, методичної, інформаційної, управлінської, науково-дослідницької, загальнокультурної і рефлексивної.

Враховуючи складність і багатогранність такого явища як професійна компетентність, відмітимо, що оцінювання ефективності професійної підготовки з точки зору успішності формування професійної компетентності, представляється достатньо непростю задачею. Деякі вітчизняні та іноземні вчені сумніваються в можливості і об'єктивності такого оцінювання

через притаманні педагогічній діяльності суб'єктивно-причинні фактори і відсутність надійних способів педагогічного оцінювання.

Виходячи з цього, для оцінювання ефективності професійної підготовки інженерів-педагогів в контексті компетентнісного підходу вважаємо можливим використовувати такі основні критерії: якість знань тих, що навчаються; уміння розв'язувати комплексні професійно-орієнтовані задачі; мотиваційна готовність до професійної діяльності. За допомогою цих критеріїв, на наш погляд, можна виявити сформованість професійної компетентності у майбутніх інженерів-педагогів.

Особливістю професійної діяльності інженерів-педагогів є нагальна необхідність постійного їх самовдосконалення, самоосвіти та самооцінки. Такий підхід до професійного вдосконалення доцільно здійснювати засобами безперервної освіти, яка визначає комплекс функцій процесу підготовки кадрів. До таких функцій можна віднести: освітньо-інформаційну, аналітичну, виховну, розвиваючу та стимулюючу. Їх специфіка визначає особливості структури, змісту процесу самовдосконалення протягом професійної діяльності. Корисним буде використання форм і методів, які дозволяють їм діяти безпомилково в складних професійних ситуаціях, працювати над формуванням якісно нових навичок виконання різних видів професійної діяльності.

Успішність засвоєння професійної діяльності залежить від багатьох факторів, і, по-перше, від рівня мотивації тих, хто навчається. На нашу думку, мотивація визначається ступенем прийняття студентами головних цілей навчального процесу у ВНЗ – оволодіння професійними знаннями, вміннями, навичками, яке визначає оволодіння професійною діяльністю. Зокрема на кафедрі педагогіки та методики професійного навчання Київського національного університету технологій та дизайну (КНУТД) готують фахівців за двома спеціальностями:

- професійна освіта “Технологія виробів легкої промисловості”
- професійна освіта “Дизайн”

Випускники кафедри можуть обіймати посади викладачів університету, ПТНЗ, ліцеїв, середніх шкіл, майстрів, технологів і художників-конструкторів на підприємствах, відкрити свою справу з виробництва та ремонту швейних виробів. Але для цього вони мають оволодіти формами й методами організації навчально-виховної роботи з дисциплін швейного профілю, навчитися керувати цим процесом, давати психолого-педагогічну характеристику особистості, освоївши професійну психологію та педагогіку.

За період навчання студенти вивчають близько 60 навчальних дисциплін різноманітних напрямів, серед них – гуманітарного циклу: українська мова за професійним спрямуванням, ділова українська мова, риторика, психологія, педагогіка вищої школи. В основі вивчення всіх цих дисциплін лежить мовленнєва компетентність, бо вона є головною складовою професійної компетентності для підготовки фахівців будь-якої

спеціальності.

Таким чином, основною проблемою професійного навчання є перехід від навчально-пізнавальної діяльності студента до професійної діяльності спеціаліста, яка загалом виступає проблемою трансформації від пізнавальних мотивів до професійних. У зв'язку з цим, на наш погляд, при оцінці якості підготовки спеціалістів важливо стежити за зміною мотиваційних компонентів у структурі мотиваційної сфери студентів. Позитивна динаміка в цій сфері буде свідчити про ефективність системи підготовки інженерів-педагогів.

Використана література:

1. Бермус А. Г. Проблемы и перспективы реализации компетентного подхода в образовании [Электронный ресурс] / А. Г. Бермус // Интернет-журнал "Эйдос". – 2005. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>.
2. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
3. Зеер Э. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход : учеб. пособ. / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э. Э. Сыманюк. – М. : Московский психолого-социальный ин-т, 2005. – 216 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: колективна монографія / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : "К.І.С.", 2004. – 112 с. – (Бібліотека з освітньої політики).
5. Компетентностный подход в педагогическом образовании : коллективная монография / [под ред. В. А. Козырева, П. Ф. Радионовой]. – СПб. : РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 392 с.
6. Контроль качества обучения при аттестации: компетентностный подход : учеб. пособие / В. И. Звонников, М. Б. Чельшкова. – М. : Университетская книга; Логос, 2009. – 272 с.
7. Тархан Л. З. Теоретические и методические основы формирования дидактической компетентности будущих инженеров-педагогов : дис. доктора пед. наук: 13.00.04 / Тархан Ленуза Запаевна. – К., 2008. – 512 с.

БОГОСЛАВЕЦ Л. П. Профессиональная компетентность и ее роль в формировании будущих инженеров-педагогов.

Статья посвящена актуальной проблеме внедрения компетентного подхода в систему профессионального образования в Украине. В статье проанализированы понятия компетентность и компетенция, описана их роль в формировании будущих инженеров-педагогов.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, компетентный подход, будущие инженеры-педагоги, компетенция.

BOGOSLAVETS L. P. Professional competence and its role in preparation of future engineers – teachers.

The article is devoted to the urgent problem of implementation of the competent approach into the system of professional education in Ukraine. The concepts competence and capacity have been analysed, their role in formation of future engineers-teachers has been described in the article.

Keywords: professional competence, competent approach, future engineers-teachers, capacity.